

МАРТИН ВАЛЗЕР ДЪЛГ В ЩУТГАРТ

Превод от немски: Венцеслав Константинов, —

chitanka.info

Влиянието, което необозримите за мен разписания на влаковете оказват върху моята съдба, се усилва с всяко ново пътуване. Така и в Щутгарт исках само да изчакам свързката. И навярно е моя вината, че престоят ми се удължи с девет месеца. Не биваше да се поддавам на навика си да излизам пред гарата. По всички гарови площи на света дебнат всевъзможни изненади. За нещастие каменните грамади на зданията, натрупани едно върху друго навсякъде по хълмовете, ми напомниха Вавилон, както бе изобразен в един изпълнен с жегга, пурпур, жени и задни дворове роман. Там долу, в дъното на Кьонигсщрасе, вече съзирах да се полюляват и клатушкат първите балдахини, очаквах всеки миг да изникнат и слоновете, които носеха балдахините. Но това не стана. Щутгарт си бе Щутгарт. Вече бях готов в края на краищата да се примиря с това лишено от събития пребиваване, заобиколен навсякъде от лозници. Но пред очите ми някаква жена посегна с ръка във въздуха там, където преди миг бе вратата на трамвая. Натоварена с покупки, тя направи още два скока, напомняйки с високия си ръст издъхваща камила, която за сетен път се изправя, после отпусна ръце и рамене, а чантата, мрежата и пакетите се плъзнаха по неустойчивото ѝ тяло и шумно тупнаха върху плочите. Но тъкмо понеже бе висока и силна, сега тя стоеше явно безпомощна под жаркото слънце. Приблжих се инстинктивно. Беше плувнала в пот. Лицето, шията и, въобще цялата видима част от кожата ѝ бе покрита с червени петна. Главата ѝ вече се накланяше, ъглите на устните бяха увиснали, не биваше да се бавя. Наоколо се хилеха хора, чиято съдба бе незасегната от жеггата. Но аз вече бях успял да хвана такси, изскочих от колата и пред погледите на зрителите отведох младата жена, уредих превоза с такава увереност, сякаш всичко бе уговорено предварително. С тежка въздишка тя се свлече до мен на задната седалка, само назова улицата и след това напълно затвори големите си очи. Поех си въздух. Покупките шумоляха.

Вилата, в която трябваше да се разиграе всичко, се издигаше над Амайзенбергщрасе и заедно със страничните крила наподобяваше малка катедрала. Платих, натоварих се с покупките и се заизкачвах по стръмните стъпала, но още под дървения навес долових смехове и викове, поисках от учтивост да си тръгна, обаче трябваше да бъда представен от госпожата на нейните приятели, които седяха на меки кресла в прохладния полумрак, пиеха и похапваха.

— Запознайте се с този любезен човек! — възбудено извика домакинята и отново излезе от стаята, за да се преоблече.

Върна се бързо в домашна дреха и с обновена кожа, за да ни изброи какво ще ни сервира незабавно. След това онзи, който говореше най-много, продължи да приказва. Викаха му Ханзи, а също и Меклин. Домакинята домъкна количката с онова, което беше приготвила, приведе се над всекиго по няколко пъти, накрая пронизително си пое дъх и се отпусна на една табуретка — всички кресла бяха заети, — после като първолаче вдигна два пръста в знак, че трябва веднага да разкаже нещо, насочи всеобщото внимание върху мен и описа историята на запознанството ни така, сякаш по нейното описание можеше да се създаде вълнуваща приключенска книга за деца. Но тя започна с покупките и навярно бе много уморена, за да прескочи нещо. На мен разказът ѝ също ми се видя прекалено дълъг, макар че всичко имаше за цел да се представи намесата ми в най-тежкия миг като деликатен подвиг.

През това време влакът ми бе отдавна заминал. Останах да пренощувам. А защо на следващия ден не отпътувах и защо подир една седмица потърсих и намерих стая, за да удължа престоя си, проумях едва след като всичко вече свърши.

Вилата от червеникави тухли, която фактически всички наричаха „катедралата“, тогава бе собственост на архитекта Фино Рукхабер, който обитаваше тази сграда от чиста арогантност. Жена му, онази жена, която бях отвел с таксито, се казваше Урсула, но не ѝ викаха Уши, а Уше. Навярно високият ѝ ръст, душевната ѝ мудност и може би нейното независимо от сезона униние я бяха предпазили от това да я наричат Уши.

Мъжът ѝ Фино строеше из цялата страна, строеше понякога дори в Тенерифе, тъй че Уше бе благодарна, когато идваха приятели и оживяваха червеникавата отвън и мрачната отвътре „катедрала“. През онова лято на петдесет и първа, когато открих Уше, а след това вече просто не можех да си тръгна, Фино тъкмо строеше дом на покойниците в едно провинциално градче край аутобана. На третия ден подир обяд той се завърна и ни обясни фините механизми, които той и сътрудниците му бяха измъдрили, за да може мъртвите чрез система от ролки, ленти, врати и клапи да бъдат транспортирани

напълно автоматично от хладилните камери в залата, а от залата в пещите на крематориума.

На всички ни се искаше да изразим възхищението си от идеите на Фино. Но без специални познания, без владение поне на терминологията не могат да се правят комплименти, които да задоволят един експерт. Най-лесно беше за Ханзи Меклин. Всички знаеха, че той презира разговорите за архитектура.

— Затова с него сме толкова добри приятели — казваше Фино и след парадоксалното изявление пускаше своята облекчаваща хлапашка усмивка.

Ханзи Меклин гледаше как се напругаме да измислим донякъде правдоподобни комплименти за Фино. Слава богу, намеси се Уше. Тя можеше да спори с Фино за всеки шарнир, познаваше всички способности за пренасяне на сили. Проблемите на хигиената ѝ бяха тъй близки, както проблемите на статистиката. Все пак имах чувството, че тя не би изрекла и една дума по проекта, ако този следобед поне някой от нас бе в състояние да беседва с Фино. По-късно узнах, че Уше си е набавяла от кантората на мъжа си фотокопия от всичките му проекти. Но щем е проучвала плановете на Фино, покрай другото е четяла списания по неговата специалност, поне онези, които са били на европейски езици. Очевидно не беше от жените, които се омъжват и след това се оставят да ги издържат. Ханзи Меклин, който е бил свидетел при бракосъчетанието на Рукхаберови, казваше за Уше:

— Ако беше се омъжила за синолог, сега щеше да говори свободно китайски!

Нищо чудно, че Уше бе подредила „катедралата“ така, както изискваше по онова време изтънченият вкус. Приятелите на Рукхаберови дори твърдяха, че Уше чисто и просто предугаждала какви пепелници ще се внесат от Скандинавия през следващата есен.

Никога не можах да разбера защо Фино не се разведряваше при тези разговори, които в края на краищата водеше пред всички нас само с жена си. Та нали имаше възможност да ни покаже с гордост каква събеседница е израсла край него. Ала не, той се мръщеше. Уше, която единствена можеше да почувства как е привързан той към своите проекти, се мъчеше да спаси темата на разговора, блестеше от компетентност и жажда за знания, желаше доброто както на нас, така и на Фино, развиваше дейност на дипломат от ООН в Африка, който

снове между две настъпващи едно срещу друго племена, приказваше, питаше, задаваше въпроси дори когато Финно отдавна бе престанал да отвръща, продължаваше да говори сама, докато разговорът загубеше всякакъв смисъл, докато станеше очевидно, че сме се разединили напълно и всъщност всеки седи сам в стаята и размишлява за враждебността. Мъчителността на тези мигове всеки свързваше в себе си тъй тясно с упоритите опити на Уше да спаси положението, че фактически цялата вина падеше върху нея. Когато напускахме вилата, когато край градинската врата Финно се сбогуваше с нас, като сподавяше въздишката си, всички без предварителна уговорка внезапно установявахме, че Уше отново ни е развалила следобедата.

Но аз все още не разбирах какво общо имам всъщност с Уше и нейните приятели.

Вечерта, преди отново да поеме към своите строежи, Финно беше тъй весел, за каквото би го сметнал всеки, който виждаше за първи път този огромен млад мъж.

Той изкусно строши в шепа три чаши, без да се нарани, пи, не отрони нито дума за архитектура, танцува с Уше, помоли ни да се грижим за жена му, заяви, вероятно на шега, че я предоставя изцяло на наше разположение. След това замина, а Уше остана с мокри от плач очи, с пръст в уста и с Ханзи Меклин като негов заместник. Но порядъчен. С Ханзи в „катедралата“ нахлу музиката. Уше се пренастрои за Ханзи. Тя усещаше за каква музика би искал да разговаря той в момента, приказваше за тази музика и учудващото бе, че може да води разговор на тази тема. Всички плочи, които купуваше Ханзи, купуваше и Уше. Ала тя не беше само ревностна подражателка. Отново и отново изненадваше Ханзи с плочата, която той, както сам признаваше, възнамерявал да купи след два-три дни.

Жените в нашия кръг, най-вече няколкото неомъжени дами, понякога се надсмиваха на усърдието на Уше. Вероятно понеже самите те бяха прекалено лениви, за да вървят в крак с най-важните новости.

Лично аз не можех да допринеса с нищо особено за веселото прекарване в „катедралата“, понеже от музика разбирам също тъй малко, колкото и от архитектура. Въпреки това останах. Не проумявах защо, но си признавах, че причината е вероятно Уше. А понеже тогава отново работех като фотограф, нещата можеха да се наредят. Разбира се, фотографирах и Уше, но я помолих да не показва на никого

снимките. Както и да я заснемех, дори когато правех това, без тя да забележи, снимките винаги показваха Уше като жена, готова да извърши всичко, което не може да се иска от нея. „Но все пак го върша с удоволствие“ — говореше лицето ѝ от всички снимки, то се усмихваше мъчително над градинската врата, усмихваше се великодушно над подноса с чая, усмихваше се сърдечно при поливането на цветята, усмихваше се трагично над пощенската кутия и замечтано над грамофонната плоча, която държеше наклонена.

Да, може би останах заради нея. Ала не проумявах защо съм останал заради нея. Фино се завърна, а Ханзи отново бледнееше от неприязън, когато никой не искаше да слуша с него плочи. Фино се одързости да признае направо, че може да живее и без музика, стигна дори дотам да заяви, че изобщо нищо не разбираше от музика. Никога по-късно не срещнах човек, който да направи толкова смело самопризнание:

— За последен път пях в пленническия лагер — каза Фино. — Плувах по гръб в едно езеро край Тифлис, над себе си виждах синьото небе и тогава почувствах нужда да запея.

Ханзи потръпваше от презрение. Уше се измъчваше, личеше си. Тя трябваше да ги сдобри. Но Фино, този красив мъжага, се заповива от гняв, когато Уше се опита да наложи мирно разбирателство между него и Ханзи. Той просто не разбираше защо трябва да се помирява с приятеля си. Уше призна, че страда от този спор.

— Ах, ти пак ли страдаш! — закрещя Фино и прокара могъщата си длан напреко през главата си, като ни показва, че разрошва трогателния си хлапашки перчем, както в древността размирниците са разкъсвали дрехите си.

След подобни сцени ние се сбогувахме със стъквени гласове. По пътя за дома Ханзи скърцаше със зъби и проклинаше Уше. Това бе странното: проклинаше Уше, а не Фино, с когото се бяха сдърпали. Уше, която разбираше и двамата, и затова искаше да ги помири.

Най-сетне всичко ми стана ясно. От един път започнах да гледам с други очи на онова, което се говореше за Уше. Жените казваха, че тя непрекъснато върти опашка. Мъжете казваха, че за жалост не могат да направят тази услуга на Фино. Изведнъж и аз започнах да съзирам във всяко движение на Уше предложение.

Отидех ли сам при нея на чай, заварвах я да седи и да прелиства някое основно ръководство по отглеждане на догове. Спомнях си, че само преди няколко дни бях споменал за любовта си към договете.

През зимата Фино се заседа повече у дома си. Сега виждах само как той се владее. Произнесеше ли без особено натъртване името на жена си, съзирах в спокойствието му достойна за възхищение волева проява. Когато нощем ни изпращаше до градинската врата, той казваше:

— Добре ви е на вас!

Ханзи отвърщаше жлъчно:

— Сам си си виновен!

Фино махваше с ръка. Имах чувството, че той гледа мене, само мене. Усещах, че ме упреква за нещо. Може би ме смяташе за неблагодарник? Но какво очакваше той от мене?

Когато се реших, бе вече край на януари. Бях прозрял, че това е мой дълг. Уше страдаше от простуда, кашляше сухо и сподели с нас, че всяко вдишване ѝ причинява болезнен бодеж. Когато подробно и картинно записва болките си, за да ѝ съчувстваме, Фино скочи и излезе от стаята. Тя се загледа подир Фино, ала така, сякаш той бе отишъл вече много далеч; вираше се във вратата, сякаш тя беше самата далечина, клепачите ѝ се поотпуснаха. После се втренчи в мен, усмихна се, бързо погали ръката ми и каза:

— Той е преуморен.

В началото на февруари Фино замина в планината. Уше ми разказа, че глезените ѝ са твърде слаби за ски. След второто счупване на глезена лекарят ѝ забранил всякакви по-нататъшни опити. Разбира се, въпреки това тя пробвала още веднъж. Едва след третото счупване трябвало да проумее, че не може повече да бъде спътничка на мъжа си в планината.

Не бях си направил точен план. Най-добър съм, когато импровизирам.

Уше ме посрещна, облечена в жълтата си домашна дреха. Все още кашляше. Попита с тих глас как са приятелите. Наля чая така, че пролича как дори това движение ѝ причинява болка. Отпусна се в креслото, ръцете ѝ увиснаха над облегалките, залюляха се. Но тя се усмихваше. Така да се каже, смело. Приблжих се. Когато усети ръката ми, тя затвори очи и се изтегна още повече в креслото. Сложих дланта

си върху очите ѝ и заразтривах зеленикаво проблясващите ѝ клепачи. Дълбоко потъналите в лицето ѝ ъгли на устните се съживиха. Сега вече тя бе щастлива. Като дете, което вечер, преди да заспи, моли родителите си да кажат на малкия Исус, че през целия ден е било послушно, така Уше прошепна молбата си към мен:

— Обещай ми, че Фино ще узнае...

Казах ѝ, че може да бъде съвсем сигурна и докато все още разтривах седефените ѝ клепачи, с другата ръка сипах праха в чая. Замислено и без да докосвам ръба на чашата, аз го разбърках. Освободих очите ѝ едва когато държах в ръка шишето с ром и налях така, че да види как доливам полупразната чаша с рома, като многозначително се усмихвам. Долях и на себе си ром, подканих Уше да прием, дръзко ѝ показах как се пие наведнъж и после седнах върху облегалката на креслото, за да поема главата ѝ. Взех празната чаша от ръката ѝ, огледах дъното, сложих чашата настрана и предадох тялото си на бързо работещите ѝ ръце. Някаква дългосвиреща плоча се извъртя до края. Но прахът вече действаше. Ръцете на Уше отмаляха. Тя политна към мене. Погъделичках я. Уше само изцърка като съвсем малко мишле. Погъделичках я още веднъж — повече не издаде звук. Тържествено отнесох едрата Уше в кухнята, поставих я внимателно на стола, притиснах я плътно до ръба на масата, прострях дългите ѝ ръце върху покривката, положих главата ѝ върху тях и с грижливи, нежни движения извърнах лицето ѝ в посока към газовата печка. С две дръпвания скъсах предпазителя на крана, завъртях го до края, погледнах още веднъж Уше. Никога не беше се усмихвала толкова щастливо както в този миг. По пътя до прозореца и обратно до вратата така или иначе трябваше да мина край нея, затова целунах вече малко влажните ѝ слепоочия. После обаче, поради силно струящия газ, наистина бе време да си тръгвам.

В съседната стая изпих голяма глътка коняк, после се запусках към Кьонигсцрасе, където множество хора тичаха презглава сякаш по тревога: имаше карнавал. Завързах копринения си шал на триъгълна кърпа пред лицето, маскирах се като обикновен престъпник и се включих в празненството.

При погребението минах в редица с Ханзи и другите покрай спокойно вторачения Фино, стиснах му ръката, усетих сърдечното му ръкостискане, промълвих моите съболезнования и приех неговата

благодарност. Ханзи, вместо да каже нещо, потупа приятеля си по лявото рамо. Двамата се спогледаха.

Останах още няколко дни, после внезапно реших да замина от Щутгарт. Финно и Ханзи не възразиха. Не ме и изпратиха. Тъй че сам прекосих бавно площада пред гарата, който поради силния студ беше почти безлюден; само трамваите дрънчаха, спираха, изчакваха и най-дебелите бабички да се качат, после потегляха с тласък и отминаваха. Влакът ми не беше претъпкан, но приятно оживен от хора, които са имали работа в Щутгарт.

1964

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на *Моята библиотека* и нейните всеотдайни помощници.

МОЯТА БИБЛИОТЕКА

<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.